

PISM

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

STRATEGIC FILE

NR 3 (142), LIPIEC 2025 © PISM

Redakcja: Jarosław Ćwiek-Karpowicz, Wojciech Lorenz

„Strategiczne partnerstwo z ograniczeniami” – współpraca chińsko-rosyjska w oficjalnych dokumentach

Marcin Przychodniak

Oświadczenia z lat 2022–2025 publikowane po spotkaniach przywódców ChRL i Rosji potwierdzają strategiczny charakter obustronnych relacji oraz ich intensyfikację po rozpoczęciu pełnoskalowej rosyjskiej agresji przeciwko Ukrainie. Zauważalne w dokumentach rozbieżności i wynikające z nich różnice w działaniach obu krajów wskazują na zmienną dynamikę ich współpracy oraz umożliwiają identyfikację kwestii spornych między nimi.

PISM STRATEGIC FILE

Podpisywanie wspólnych oświadczeń chińsko-rosyjskich¹ przez przywódców obu państw ma długą tradycję – odbywało się m.in. w 1997, 2005 i 2008 r.² Szczególnego charakteru te dokumenty nabrały jednak dopiero za rządów Xi Jinpinga, który objął urząd

Dokumenty odzwierciedlają bardziej asertywny charakter polityki zagranicznej Chin, której częścią jest rozwój strategicznej współpracy z Rosją.

przewodniczącego ChRL w 2013 r. Odzwierciedlają one bardziej asertywny charakter polityki zagranicznej Chin, której częścią jest rozwój strategicznej współpracy z Rosją. Ważnymi elementami tego procesu są oświadczenia wydawane od rozpoczęcia pełnoskalowej agresji na Ukrainę w 2022 r. Pierwsze pochodzi z 2022 r. (zostało

podpisane w trakcie wizyty prezydenta Rosji Władimira Putina w Pekinie, na początku lutego, jeszcze przed rosyjskim atakiem na Ukrainę³. Kolejne, z 2023⁴ (wizyta Xi w Moskwie), 2024⁵ (wizyta Putina w Pekinie) i 2025 r.⁶ (wizyta Xi w Moskwie) wskazywały na intensyfikację relacji oraz ich rozszerzanie na kolejne zagadnienia polityczne i gospodarcze. Każdy z dokumentów ma podobną strukturę: przedstawia ogólne spojrzenie obu państw na bieżącą sytuację międzynarodową, podejście Chin⁷ i Rosji do aktualnych wyzwań globalnych, a także – co z perspektywy obu państw jest najistotniejsze – wspólne działania zmierzające do zmiany ładu międzynarodowego.

Dynamikę zmian zachodzących w relacjach chińsko-rosyjskich odzwierciedla analiza słów użytych w dokumentach z ostatnich lat. Dominują w nich określenia odnoszące się do koordynacji polityki Chin i Rosji („międzynarodowy” „współpraca”, „dwa państwa”), a także wskazujące najważniejsze obszary kooperacji („bezpieczeństwo”, „rozwój”). Częściej niż Rosję w tekstach wymienia się z nazwy Chiny. Jest to

Chiny mają przewagę w tej relacji, zarówno pod kątem zdolności do narzucania swojej wizji tej współpracy oraz realizacji politycznych planów, jak i podzielanej przez oba państwa wizji stosunków międzynarodowych.

sygnałem przewagi Chińskiej Republiki Ludowej w tej relacji, zarówno pod kątem najpierw zdolności do narzucania swojej wizji tej współpracy, a później realizacji politycznych planów, jak i podzielanej przez oba państwa wizji stosunków międzynarodowych, w których kluczowym zagrożeniem dla obu reżimów jest działanie Zachodu (czyli USA i ich partnerów).

¹ Tekst powstał na podstawie treści oświadczeń w języku chińskim, opublikowanych przez MSZ ChRL.

² *Joint Statement of the People's Republic of China and the Russian Federation on major international issues*, MSZ ChRL, 16 czerwca 2008 r., www.mfa.gov.cn.

³ *Joint Statement of the People's Republic of China and the Russian Federation on International Relations and Global Sustainable Development in the new era*, MSZ ChRL, 4 lutego 2022 r., www.mfa.gov.cn.

⁴ *Joint Statement of the People's Republic of China and the Russian Federation on deepening the comprehensive strategic partnership of coordination in the new era*, MSZ ChRL, 22 marca 2023 r., www.mfa.gov.cn.

⁵ *Joint Statement of the People's Republic of China and the Russian Federation on deepening the comprehensive strategic partnership of coordination in the new era on the occasion of 75th anniversary of the establishment of diplomatic relations between the People's Republic of China and the Russian Federation*, MSZ ChRL, 16 maja 2024 r., www.mfa.gov.cn.

⁶ *Joint Statement of the People's Republic of China and the Russian Federation on further deepening the China-Russia comprehensive strategic partnership of coordination in the new era on the occasion of commemorating the Chinese War of Resistance Against Japanese Aggression, the victory of the Soviet Union in the Great Patriotic War and the 80th anniversary of the founding of the United Nations*, MSZ ChRL, 9 maja 2025 r., www.mfa.gov.cn; *Joint Statement of the People's Republic of China and the Russian Federation on Further Strengthening Cooperation and Safeguarding the Authority of International Law*, MSZ ChRL, 9 maja 2025 r., www.mfa.gov.cn; *Joint Statement of the People's Republic of China and the Russian Federation on Global Strategic Stability*, MSZ ChRL, 9 maja 2025 r., www.mfa.gov.cn. Liderzy podpisali także dodatkowo dwa oświadczenia o odmiennej strukturze dotyczące wspólnego stanowiska Chin i Rosji w kwestii ochrony prawa międzynarodowego i globalnej stabilizacji.

⁷ M. Przychodniak, *Świat według ChRL. Chińskie plany wobec społeczności międzynarodowej*, „PISM Strategic File”, nr 2 (136), styczeń 2024, www.pism.pl.

PISM STRATEGIC FILE

Tę dominację Chin odzwierciedlają też częste stosowanie retoryki ChRL i liczne odniesienia do chińskich inicjatyw politycznych.

Relacje dwustronne

Najobszerniejsza część każdego z dokumentów dotyczy współpracy dwustronnej. Jej znaczenie symbolicznie obrazuje ewolucja tytułów, wydłużanych o nowe elementy związane z chińskimi inicjatywami w polityce międzynarodowej lub aktualnymi powodami spotkania Xi i Putina. W 2022 r. zawarto w tytule sformułowanie o „stosunkach międzynarodowych i globalnym zrównoważonym rozwoju w ramach nowej ery”, aby w 2023 r. podkreślić „pogłębienie chińsko-rosyjskiego wszechstronnego partnerstwa strategicznego nowej ery”. W 2024 r. tytuł powtórzono, dodając jedynie odniesienie do setnej rocznicy nawiązania stosunków dyplomatycznych, a w 2025 r. – odniesiono się do 80. rocznicy zakończenia II wojny światowej⁸ i powstania ONZ.

Dokumenty nie zawierają spójnego opisu relacji chińsko-rosyjskich i wynikającej z niego wspólnej polityki wobec innych państw. Każda strona określa współpracę jako szerszą niż

Charakterystyczne jest potępienie przez oba państwa „gloryfikacji” czy prób przywrócenia nazizmu i militarizmu w społeczności międzynarodowej.

„wojskowo-polityczny sojusz z czasów zimnej wojny”, a oświadczenie z 2024 r. wprost stwierdza, że nie ma ona charakteru tymczasowego wynikającego z bieżących korzyści, ale wywodzi się z „fundamentalnych interesów obu państw i narodów”. Elementem wzmacniającym ich współpracę jest pamięć o II wojnie światowej i ich

„braterstwie broni” – w tym kontekście przyrównują sytuację z lat 40. XX w. do obecnych czasów⁹. Obie strony sprzeciwiają się odmiennym próbom prezentacji historii II wojny światowej. Charakterystyczne, zwłaszcza w świetle rosyjskich „uzasadnień” agresji na Ukrainę, jest potępienie przez oba państwa „gloryfikacji” czy prób przywrócenia nazizmu i militarizmu w społeczności międzynarodowej, a także podkreślanie konieczności ich powstrzymywania.

Wyrazem rozwoju dwustronnej współpracy chińsko-rosyjskiej jest też, z każdym rokiem coraz obszerniejsza, część gospodarcza dokumentów¹⁰. W 2022 r. – przed wprowadzeniem rozbudowanych sankcji na Rosję – te kwestie nie zostały jeszcze uwzględnione. Pojawiły się dopiero w 2023 r., kiedy strony zadeklarowały wykorzystanie we wzajemnych rozliczeniach lokalnych walut zamiast dolara. Z kolei w 2024 r. wskazały na chęć usprawnienia procedur rozwiązywania sporów między firmami chińskimi i rosyjskimi. Dokument z 2024 r. obejmował deklaracje dotyczące już nie tylko rozwoju współpracy handlowej i inwestycyjnej, ale również kwestii celnych, działań na rzecz poprawy konkurencyjności, ochrony praw własności intelektualnej oraz zwiększenia dostępu do rynków obu państw dla produktów rolno-spożywczych. Pojawia się też w nim fragment o współpracy transportowej, m.in. w kontekście uproszczeń procedur celnych i ułatwień w przewozach kolejowych z Chin do UE¹¹. Postanowienia tego dokumentu wskazują też po raz pierwszy na potrzebę rozwoju

⁸ A. Dyner, *Obchody Dnia Zwycięstwa w Rosji*, „Komentarz PISM”, nr 34/2025, 12 maja 2025 r., www.pism.pl.

⁹ Zostało to podkreślone w dokumentach z 2022 i 2024 r., ale szczególnie z 2025 r.

¹⁰ Więcej nt. relacji gospodarczych i wsparcia ChRL dla rosyjskiej gospodarki w: P. Dzierżanowski, M. Przychodniak, *Gospodarcze wsparcie ChRL dla Rosji po inwazji na Ukrainę*, Raport PISM, styczeń 2025, www.pism.pl.

¹¹ Kwestia drożności przeptywów kolejowych między Chinami a UE nie ma większego znaczenia dla wartości eksportu towarów z ChRL do Unii, gdyż większość z nich dociera tam drogą morską. Kolej ma jednak znaczenie prestiżowe (ze

PISM STRATEGIC FILE

współpracy finansowej obu państw, w tym w branży bankowej i ubezpieczeniowej. Jednak w 2025 r. gospodarczy wymiar kooperacji dwustronnej został w tekście oświadczenia znacząco ograniczony, najpewniej ze względu na większą wagę kwestii bezpieczeństwa w obecnym wymiarze współpracy obu państw. W tym roku istotnym tematem jest zwiększanie chińskich inwestycji w Rosji, choć nadal obejmuje głównie deklaracje, a nie konkretne projekty. To samo dotyczy współpracy energetycznej, w ramach której Chiny unikają m.in. zapowiedzi dalszego rozwoju infrastruktury rurociągowej¹², zwłaszcza gazowej. W żadnym z dokumentów z ostatnich lat nie pojawiło się odniesienie do planów budowy rurociągu Siła Syberii 2, mającego transportować rosyjski gaz do ChRL. Brak woli chińskiego zaangażowania w ten projekt, dający Rosji możliwość sprzedaży gazu ze złóż pierwotnie przeznaczonych na eksport do państw europejskich, należy uznać za wskaźnik niskiego poziomu współpracy energetycznej obu państw, a zwłaszcza gotowości ChRL do inwestycji w infrastrukturę i zwiększone zakupy gazu. Dokument z tego roku zawiera też odpowiedź władz chińskich (popartą przez Rosję) na nałożenie wysokich ceł przez USA.

Bezpieczeństwo międzynarodowe

W ramach współpracy obu państw główne miejsce zajmują sprawy bezpieczeństwa zorientowane na modyfikację ładu międzynarodowego. Jeszcze w 2022 r. w tekście znalazły się sformułowania dotyczące poparcia Rosji dla chińskich planów¹³ budowy „wspólnoty na rzecz wspólnej przyszłości ludzkości” oraz Chin dla rosyjskich koncepcji „sprawiedliwego i wielobiegunowego ładu stosunków międzynarodowych”. Od 2023 r. fragmenty dokumentów dotyczące kooperacji w sektorze bezpieczeństwa stają się coraz bardziej konkretne. W 2023 i 2024 r. w dokumentach zapisano już wspólny (choć nadal ogólny) cel dążenia do „wielobiegunowego świata i globalnego zarządzania o bardziej sprawiedliwym charakterze”. W 2025 r. pojawił się akapit akcentujący już nie tylko np. wspólne ćwiczenia sił zbrojnych, ale też wyjątkowe znaczenie rozwoju współpracy wojskowej obu państw dla przeciwdziałania zagrożeniom międzynarodowym oraz rozwoju technologii wojskowych.

W ramach współpracy obu państw główne miejsce zajmują sprawy bezpieczeństwa zorientowane na modyfikację ładu międzynarodowego.

Kooperacja chińsko-rosyjska w sferze bezpieczeństwa jest odpowiedzią na wspólne zagrożenia, wymieniane w dokumentach. W 2022 r. wskazały na poważne wyzwania, w tym wpływ sił zewnętrznych, które destabilizują sytuację w Chinach i Rosji, w ich sąsiedztwie i na arenie globalnej głównie przez inspirowanie tzw. kolorowych rewolucji. Stąd też umieszczone w dokumentach sugestie reakcji obu państw na tę sytuację w Europie i Azji. W 2022 r. zapisano sformułowanie: „Chiny rozumieją i wspierają rosyjskie propozycje budowy prawnie wiążących długoterminowych gwarancji bezpieczeństwa w Europie”. W 2023 r. po raz pierwszy w dokumentach pojawiła się koncepcja „niepodzielnego bezpieczeństwa”, czyli uznania związku między bezpieczeństwem poszczególnych państw,

względem na retorykę o kluczowej roli połączeń kolejowych w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku stosowaną przez chińskie władze, w tym Xi Jinpinga) oraz strategiczne (jako sposób na częściową dywersyfikację eksportu). Problemem dla ChRL stają się też łapówki pobierane przez rosyjskie służby celne przy obsłudze tych połączeń kolejowych.

¹² A. Legucka, M. Przychodniak, *Chiny i Rosja – wzmocnienie współpracy strategicznych partnerów*, „Biuletyn PISM”, nr 32 (2653), 24 marca 2023 r., www.pism.pl.

¹³ M. Przychodniak, *Świat według ChRL*, op. cit.

PISM STRATEGIC FILE

która jest instrumentalnie wykorzystywana przez Rosję¹⁴, w tym jako uzasadnienie agresji wobec Ukrainy.

Do samej wojny na Ukrainie¹⁵ oba państwa odnosiły się wprost w oświadczeniach z lat 2023–2025. W każdym z nich inaczej rozkładały akcenty, zgodnie z aktualną dla danego momentu dynamiką wzajemnych relacji, sytuacji na froncie i uwarunkowań międzynarodowych. W 2023 i 2024 r. w mniejszym stopniu była akcentowana możliwość zaangażowania ChRL w rozwiązanie konfliktu. W 2025 r. chińskie działania na rzecz ewentualnego pokoju stały się głównym elementem retoryki ChRL na temat Ukrainy. We wszystkich oświadczeniach narracja była obliczona jednak głównie na wzmacnianie wizerunku ChRL jako podmiotu stabilizującego sytuację międzynarodową. W 2023 r. Chiny podkreśliły wsparcie „negocjacji” (zapewne ukraińsko-rosyjskich), ale w sposób uwzględniający interesy bezpieczeństwa wszystkich stron, a także powstrzymanie się innych aktorów od działań służących „przedłużaniu wrogości”. Dokument z 2024 r. idzie najdalej w uznaniu przez ChRL interesów rosyjskich, gdyż pojawiło się w nim wezwanie do powstrzymania się od ingerencji w wewnętrzne sprawy Rosji i odniesienie do „niepodzielności bezpieczeństwa”, jako kluczowej zasady chińskiej Globalnej Inicjatywy Bezpieczeństwa. W 2025 r. potwierdzono te uwagi, dodając jeszcze uznanie Rosji dla chińskich działań na rzecz uregulowania konfliktu, także w odniesieniu do inicjatywy wysuniętej przez ChRL z Brazylią i towarzyszącej jej tzw. grupy przyjaciół pokoju¹⁶.

Choć w latach 2022–2023 w dokumentach państwa ogólnikowo sprzeciwiały się nakładaniu sankcji (w tym wobec Rosji), to dopiero w 2024 r. określiły je jako nielegalne, co dotyczy m.in. ewentualnej konfiskaty mienia, środków finansowych i innych aktywów Rosji¹⁷. Mogło to wynikać z obaw ChRL o objęcie ich amerykańskim reżimem sankcji wtórnych i być przejawem zaostrożania się polityki chińskiej wobec USA. Chiny i Rosja deklarowały też przygotowanie mechanizmów i procedur służących m.in. przechowaniu aktywów partnera, np. w sytuacji zagrożenia objęcia sankcjami czy ich nałożenia.

Współpraca chińsko-rosyjska na arenie międzynarodowej ma w dokumentach również wymiar wsparcia Rosji dla postulatów politycznych ChRL, przede wszystkim wobec Tajwanu.

Współpraca chińsko-rosyjska na arenie międzynarodowej ma w dokumentach również wymiar wsparcia Rosji dla postulatów politycznych ChRL, przede wszystkim wobec Tajwanu¹⁸. W 2022 r. był to jedynie ogólny „sprzeciw” obu państw wobec jakiegokolwiek formy tajwańskiej niepodległości, ale w 2023 i 2024 r. dodano wsparcie dla „chińskich

działań” mających zabezpieczyć suwerenność i integralność terytorialną ChRL. Jednoznacznie wskazywało to na akceptację przez Rosję ewentualnych zbrojnych działań ChRL wobec Tajwanu. Dodatkowo w 2024 r., najpewniej ze względu na coraz większe chińskie zaangażowanie w spór z Filipinami (traktatowym sojusznikiem USA), w dokumencie po raz

¹⁴ Ł. Kulesa, *Spór wokół zasady niepodzielności bezpieczeństwa*, „Komentarz PISM”, nr 6/2022, 3 lutego 2022 r., www.pism.pl.

¹⁵ M. Przychodniak, *Polityka Chin wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę*, „PISM Strategic File”, nr 7 (128), 31 marca 2023 r., www.pism.pl.

¹⁶ „Friends for Peace” Group on the Ukraine Crisis Set Up in the United Nations, MSZ ChRL, 28 września 2024 r., www.mfa.gov.cn.

¹⁷ S. Zaręba (red.), *Prospects for the Use of Frozen Assets of the Central Bank of Russia*, PISM Report, 30 czerwca 2025 r., www.pism.pl.

¹⁸ M. Przychodniak, *Kij i marchewka – plany ChRL wobec Tajwanu*, „Biuletyn PISM”, nr 131 (2941), 10 września 2024 r., www.pism.pl.

PISM STRATEGIC FILE

pierwszy zapisano wsparcie Rosji dla chińskiej zwierzchności nad większością akwenu Morza Południowochińskiego¹⁹. W każdym z dokumentów Rosja wspierała sztandarowe chińskie inicjatywy polityczne, tj. Globalną Inicjatywę Rozwoju i Globalną Inicjatywę Bezpieczeństwa. Stwierdzenia w tym zakresie miały charakter ogólny, ale uznanie przez Rosję chińskich koncepcji ideologicznych za wiodące miało prestiżowe znaczenie dla ChRL i Xi Jinpinga.

Z dokumentów nie wynika traktowanie Unii Europejskiej²⁰ jako ważnego podmiotu z punktu widzenia współpracy chińsko-rosyjskiej w sferze bezpieczeństwa i dążenia do zmiany ładu międzynarodowego. UE była w nich wymieniana sporadycznie – pojawiła się w oświadczeniach z 2023 i 2024 r. tylko pod kątem usprawnienia transportu kolejowego z Chin przez Rosję do krajów Unii.

Obrona „demokracji” i wartości

We wspólnych oświadczeniach pojawiały się odniesienia do demokracji jako elementu sporu ideologicznego z USA, jednak z czasem stopniowo je usuwano. W 2022 r. Chiny i Rosja wskazały zalety rozwiązań systemowych w obu krajach, uznając je za dokonania demokratyczne. W 2022 i 2023 r. podkreśliły znaczenie demokracji jako ustroju politycznego, jednak z poszanowaniem warunków społeczno-gospodarczych czy politycznych poszczególnych państw oraz odrzuceniem fałszywego ich zdaniem zestawienia „demokracji” z „autorytaryzmem”, stosowanego wobec obu państw przez Stany Zjednoczone. W dokumencie z 2024 r. nie wspomniano już o demokracji – możliwe, że ze względu na coraz mniejsze znaczenie tej kwestii w polityce USA, zwłaszcza w perspektywie drugiej kadencji Donalda Trumpa.

Wątek wspólnoty ideologicznej obejmuje też stanowisko Chin i Rosji wobec kultury i „wartości” promowanych na arenie międzynarodowej. Wspomniano o nich w 2023 r., jednak w rozbudowanej formie pojawiły się w dokumencie z 2024 r., w którym odwołując się

Wątek wspólnoty ideologicznej obejmuje też stanowisko Chin i Rosji wobec kultury i „wartości” promowanych na arenie międzynarodowej.

do wydarzeń w USA, ujęto fragment o niezgodzie obu krajów na „upolitycznienie kultury”²¹, a także wdrażanie „kultury wymazywania” (*cancel culture*). Rosja i Chiny mają się w tym kontekście skupiać na promocji „tradycyjnych wartości moralnych”, ale również przeciwdziałać dyskryminacji kultury i sportu z powodów politycznych, np. w kontekście

dyskwalifikacji Rosjan wykluczającej ich z igrzysk olimpijskich. Ten przekaz obejmuje również współpracę instytucji medialnych obu państw ujętą w każdym z corocznych oświadczeń.

¹⁹ Jako niezgodne z prawem międzynarodowym określił podobne chińskie żądania Stały Trybunał Arbitrażowy w Hadze w wyroku z 2016 r. Więcej: R. Tarnogórski, *Przyczyny i konsekwencje arbitrażu w sprawie Morza Południowochińskiego*, „Komentarz PISM”, nr 45/2016, 18 lipca 2016 r., www.pism.pl.

²⁰ M. Przychodniak, *Iluzja chińskich propozycji dla UE*, „Biuletyn PISM”, nr 40, 1 kwietnia 2025 r., www.pism.pl.

²¹ W ocenie Chin i Rosji chodzi o trwający w USA od kilku lat proces ponownej analizy i oceny historii i zjawisk kulturowych pod kątem uznania praw mniejszości. Częścią kampanii wyborczej Donalda Trumpa był sprzeciw wobec tych idei, a pierwsze decyzje administracji obliczone były na usunięcie wymogów określonych jako DEI (*diversity, equality, inclusion*).

PISM STRATEGIC FILE

Światowa gospodarka i rozwój

W podpisanych dokumentach na pierwszy plan współpracy chińsko-rosyjskiej w odniesieniu do światowej gospodarki wybija się kontekst nowoczesnych technologii i ich globalnych regulacji. W 2022 r. w oświadczeniu znalazło się jedno ogólne stwierdzenie na ten temat, w 2023 – podobnie, natomiast w 2024 zapisano już wsparcie chińskiej inicjatywy Global AI Governance Initiative i współpracę w ramach forów i organizacji międzynarodowych takich jak ONZ, BRICS+, Szanghajska Organizacja Współpracy (SOW), Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny czy Międzynarodowa Organizacja Standaryzacji. W 2025 r. specjalnie podkreślono wielostronny wymiar współpracy dotyczącej nowoczesnych technologii w kontekście organizacji w tym roku szczytu SOW przez Rosję. Rozwija się też współpraca chińsko-rosyjska na forach międzynarodowych w dziedzinie cyberbezpieczeństwa, regulacji internetu²² czy ochrony danych i kompetencji państw w tym zakresie. W dokumentach stałym elementem jest poparcie chińskiej inicjatywy na rzecz bezpieczeństwa światowych danych (Global Data Security Initiative). W 2022 r. zapisano jeszcze odwołanie do chińsko-rosyjskiego porozumienia z maja 2015 r. na rzecz zapewnienia międzynarodowego bezpieczeństwa informacyjnego. Fiasko tej inicjatywy wynikające ze sprzeciwu USA i innych państw zachodnich spowodowało jednak, że w 2023 i 2024 r. nie pojawiła się już ona w dokumentach. Zamiast niej uwypuklono znaczenie prac w ramach ONZ w tej tematyce, zwłaszcza dążenie do opracowania „nowego i odpowiedzialnego zbioru zasad postępowania państwa w cyberprzestrzeni informacyjnej i prac grupy roboczej na rzecz bezpieczeństwa informacyjnego w latach 2021–2025”.

Na pierwszy plan współpracy chińsko-rosyjskiej w odniesieniu do światowej gospodarki wybija się kontekst nowoczesnych technologii i ich globalnych regulacji.

Każdy z dokumentów podkreśla synergię między chińską inicjatywą Pasa i Szlaku a Euroazjatycką Unią Gospodarczą, której członkiem jest Rosja. Jednak dopiero teksty z lat 2023–2024 odwołują się wprost do wdrażania umowy chińsko-rosyjskiej na temat współpracy gospodarczo-handlowej z 2018 r. Coroczne ograniczone odniesienia do Pasa i Szlaku wskazują na coraz mniejsze znaczenie tej inicjatywy we współpracy chińsko-rosyjskiej. Najistotniejszą rolę odgrywa ona jako narzędzie oddziaływania na państwa tzw. Globalnego Południa²³. W dokumencie z 2022 r. pojawiła się potrzeba zmian w G20 i nadania forum nowego znaczenia, w tym wsparcia dla obecności Unii Afrykańskiej w tym gronie, co udało się zrealizować w 2023 r. W 2024 r. umieszczono już tylko ogólną wzmiankę o „wzmocnieniu reprezentacji Globalnego Południa” w międzynarodowym systemie gospodarczym oraz (tak jak w 2023 r.) specjalnie wyodrębniono fragmenty dotyczące roli państw Afryki i Ameryki Łacińskiej w społeczności międzynarodowej. Powtórzono to w 2025 r.

Z roku na rok coraz dłuższe stawały się fragmenty dokumentów o platformie BRICS²⁴, zgodnie z polityczną potrzebą ChRL i Rosji podkreślania roli tego forum w opozycji np. do G7. Relacje z państwami rozwijającymi się były też elementem agendy chińsko-rosyjskiej

²² M. Przychodniak, *China and the Challenges of the Fourth Industrial Revolution: Value Chains, 5G, and Emerging Markets*, „PISM Policy Papers”, nr 1 (171), styczeń 2019, www.pism.pl.

²³ M. Przychodniak, *Chińska oferta dla Globalnego Południa*, „Biuletyn PISM”, nr 43 (2853), 12 czerwca 2025 r., www.pism.pl.

²⁴ M. Przychodniak, *BRICS jako narzędzie polityki zagranicznej Chin*, „Biuletyn PISM”, nr 23 (3026), 28 lutego 2025 r., www.pism.pl.

PISM STRATEGIC FILE

w kontekście zmian klimatu. Każdy z dokumentów wskazywał na zaangażowanie Rosji i ChRL w przeciwdziałanie katastrofie klimatycznej, akcentował jednak mniejszą odpowiedzialność państw rozwijających się w porównaniu z rozwiniętymi.

Kwestie sporne

Dokumenty chińsko-rosyjskie służą też łagodzeniu ewentualnych kwestii spornych, przede wszystkim w odniesieniu do problemów globalnych. Sposób ujmowania tych kwestii obrazuje rosnącą zależność Rosji od ChRL, a co za tym idzie stopniową rezygnację z części

Dokumenty chińsko-rosyjskie służą łagodzeniu ewentualnych kwestii spornych, przede wszystkim w odniesieniu do problemów globalnych.

rosyjskich postulatów (ale też – np. w wypadku denuklearyzacji Półwyspu Koreańskiego – chińskich). Dokumenty odzwierciedlają też zbliżanie się stanowisk obu państw, w imię coraz bardziej zaawansowanej współpracy i wspólnych wyzwań w rywalizacji z USA – nadrzędnych wobec istniejących różnic.

Spornym tematem w relacjach chińsko-rosyjskich jest stanowisko w sprawie rozprzestrzeniania broni jądrowej i rozwoju technologii rakietowych. W każdym z dokumentów umieszczono poparcie obu państw dla Traktatu o nieprolifracji broni jądrowej, ale także krytykę USA, które mają rozwijać technologie rakietowe i przekazywać je sojusznikom oraz partnerom w Azji i Pacyfiku. W 2023 r. w oświadczeniu znalazła się deklaracja o nierozmieszczaniu przez oba państwa broni jądrowej poza ich granicami. Wbrew tej deklaracji Rosja, kilka dni po podpisaniu dokumentu, розміściła część swojego arsenału jądrowego na Białorusi, co nie spotkało się z istotną reakcją Chin. W 2024 r. postanowienia dotyczące broni jądrowej zostały przeformułowane, a zamiast proliferacji w dokumencie znalazło się zapewnienie o konieczności unikania konfliktu jądrowego, m.in. przez sprzeciw wobec ewentualnego rozszerzenia *nuclear sharing*²⁵ w Europie. Jeszcze dalej w duchu rozwoju współpracy chińsko-rosyjskiej idzie oświadczenie z 2025 r., w którym państwa wprost piszą m.in. o konieczności „szybkiej eliminacji” strategicznego ryzyka związanego z rozwojem współpracy nuklearnej przez „niektóre państwa atomowe” w sąsiedztwie innych państw nuklearnych. Chodzi tu o ewentualną współpracę USA z Japonią i Koreą Południową, ale również potencjalne zmiany „parasola atomowego” w Europie, np. w ramach *nuclear sharing*.

W dokumentach z lat 2023–2024 kooperacja Chin i Rosji była wzmiankowana w kontekście poparcia aspiracji Palestyńczyków, polityki wobec władz w Syrii (wówczas jeszcze reżimu Baszara al-Asada), Libanie oraz Libii. Jednolitość stanowiska obu państw nie dotyczyła już jednak Iranu, co do którego treść oświadczeń na przestrzeni lat się zmieniała, a deklaracja o konieczności denuklearyzacji Bliskiego Wschodu wprost pojawiła się dopiero w 2025 r. Przekonanie obu stron o dobrej woli Iranu w tej kwestii zostało później potwierdzone w stanowisku ChRL i Rosji po atakach

Jednolitość stanowiska obu państw nie dotyczyła Iranu, co do którego treść oświadczeń na przestrzeni lat się zmieniała.

²⁵ A. Kacprzyk, Perspektywy europejskiego odstraszenia nuklearnego, „Biuletyn PISM”, nr 56 (2866), 8 kwietnia 2024 r., www.pism.pl.

PISM STRATEGIC FILE

Izraela²⁶ i USA²⁷ na obiekty irańskie w czerwcu br. i w rozmowie telefonicznej Xi–Putin. Większość wspólnych odniesień do sytuacji regionalnej odzwierciedla podejście chińskie, a nie rosyjskie, np. w kontekście zmiany władz w Syrii czy łagodzenia sporów między Iranem a Arabią Saudyjską,

W 2023 r. w oświadczeniu pojawiły się również deklaracje dotyczące stabilizacji na Półwyspie Koreańskim, wraz z poparciem obu państw dla jego denuklearyzacji. Takie podejście zniknęło jednak już w 2024 r., kiedy Chiny i Rosja – uznając wsparcie dla Korei Północnej za ważniejsze od ewentualnych wyzwań związanych z jej potencjałem nuklearnym – położyły przede wszystkim nacisk na sprzeciw wobec zastraszania KRLD i nakładania sankcji przez USA, ich sojuszników i partnerów. Obie strony zdecydowały się odłożyć w czasie postulat denuklearyzacji, za którym szczególnie optowały Chiny, na rzecz zacieśniania współpracy. Wówczas zapisały również dążenie do konstruktywnego dialogu z Koreą Północną, m.in. w sprawie współpracy gospodarczej i obecności chińskich statków handlowych na granicznej rzece Tuman. Zbieżna w treści, ale jeszcze silniejsza retorycznie (i nadal niewspominająca o denuklearyzacji) jest wzmianka w oświadczeniu z 2025 r., wyrażająca sprzeciw wobec „zastraszania” KRLD przez „państwa zainteresowane” – w domyśle USA.

Niejednoznaczne jest również podejście obu państw do współpracy w Arktyce. Dokumenty uwzględniają trwałą i perspektywiczny charakter kooperacji Chin i Rosji w tym regionie, ale i różnice w interesach. Niechęć Rosji do szerszego zaangażowania we współpracę z ChRL w tym obszarze obrazowały skromne fragmenty w kolejnych dokumentach. Tematykę arktyczną ujęto zaledwie w jednym zdaniu w oświadczeniach z 2022 i 2023 r. Znacząco rozszerzono ją w dokumencie z 2024 r., co najpewniej wynikało z rosnącego zainteresowania ChRL tym regionem. Zapisano wówczas m.in. instytucjonalizację współpracy poprzez powołanie odrębnego podkomitetu w sprawie Arktyki w ramach regularnego dialogu na poziomie szefów rządów, a także wspólny rozwój projektów transportowych i technologii statków polarnych. Można to odczytywać jako ustępstwa ze strony Rosji, która m.in. w wyniku wojny na Ukrainie staje się coraz bardziej zależna od Chin. Różnice w podejściu do regionu i obawy rosyjskie związane ze stopniowym rozwojem chińskiego zaangażowania spowodowały, że w oświadczeniu z 2025 r. tematyka Arktyki została ponownie potraktowana marginesowo – jedynie jako przykład współpracy obu państw w poprawie szlaków żeglugowych w tym regionie oraz zapobieganiu zatargom wojskowym i politycznym.

Wnioski i perspektywy

Każdy z analizowanych dokumentów, jako wyznacznik najważniejszych kierunków współdziałania ChRL i Rosji, był przyjmowany podczas spotkań Xi i Putina. Oświadczenia przywódców stanowiły wytyczne dla działań administracji, organów bezpieczeństwa i sił zbrojnych, realizowanych w ramach dialogów sektorowych, spotkań na szczeblu rządowym, ministerialnym czy w innych formatach.

²⁶ M.A. Piotrowski, *Cele i konsekwencje izraelskiego ataku na Iran*, „Komentarz PISM”, nr 41/2025, 13 czerwca 2025 r., www.pism.pl.

²⁷ M.A. Piotrowski, *Konsekwencje uderzeń USA na wybrane ośrodki nuklearne Iranu*, „Komentarz PISM”, nr 44/2025, 23 czerwca 2025 r., www.pism.pl.

PISM STRATEGIC FILE

W ostatnich latach treść dokumentów i coraz szerszy zakres uwzględnianych w nich tematów, a w 2025 r. także większa liczba przyjętych oświadczeń, pokazują duże znaczenie rosyjskiej agresji na Ukrainę dla polityki ChRL i jej relacji z Federacją Rosyjską. Od tego

Treść dokumentów i coraz szerszy zakres uwzględnianych w nich tematów pokazują duże znaczenie rosyjskiej agresji na Ukrainę dla polityki ChRL i jej relacji z Rosją.

momentu wyraźna jest intensyfikacja tych stosunków, a po jednej i drugiej stronie – przekonanie o konieczności wzmacniania relacji. Dokumenty obrazują szczególny charakter strategicznego partnerstwa Chin i Rosji. Nie wyklucza ono istnienia różnic w podejściu obu państw do poszczególnych spraw. Silniejsza od kwestii spornych

jest jednak widoczna w dokumentach nieufność wobec Zachodu – poczucie zagrożenia władzy reżimów w obu państwach oraz wynikająca z tego strategiczna, żywotna konieczność konfrontacji z USA i ich partnerami spajają Chiny i Rosję. Różnice w podejściu do poszczególnych zagadnień politycznych są przez oba państwa traktowane jako normalne i dopóki będą w nich rządzić obecne reżimy, dopóty nie staną się przeszkodą w strategicznej współpracy.

Nową perspektywę przed Chinami i Rosją otworzyła polityka USA w drugiej kadencji Donalda Trumpa. Możliwość kolejnego resetu stosunków z Rosją, podjęcie z nią negocjacji w sprawie wojny na Ukrainie i przyszłości relacji amerykańsko-rosyjskich oraz zapowiedzi Trumpa dotyczące ewentualnego zniesienia amerykańskich sankcji na ten kraj są w interesie Chin i Rosji. Taka polityka sprzyja też celom określonym przez Chiny wobec rozwoju ich relacji z UE, rosyjskich ambicji wobec Ukrainy i sytuacji bezpieczeństwa w Europie, a także planów ChRL w Azji i Pacyfiku, w tym głównie wobec Tajwanu.

Nową perspektywę przed Chinami i Rosją otworzyła polityka USA w drugiej kadencji Donalda Trumpa.

Dlatego też oba państwa po wizycie Xi w Moskwie w maju br. akcentują trafność swoich wcześniejszych decyzji i planów, a także słuszność dotychczasowych propozycji obu państw – nie tylko w wymiarze dwustronnym, ale również w odniesieniu do tzw. Globalnego Południa. Przykładem tej retoryki jest np. stanowisko wobec ataków Izraela i USA na Iran. Wraz z wydaniem w 2025 r. nie jednego (jak dotychczas), ale dwóch oświadczeń dotyczących bezpieczeństwa potwierdza to, że chińsko-rosyjska współpraca strategiczna weszła na wyższy poziom w trwającej konfrontacji z Zachodem. Kolejny etap zacieśniania relacji chińsko-rosyjskich może sygnalizować zapowiadana na 3 września wizyta Putina w Chinach i jego udział w paradzie zwycięstwa w Pekinie z okazji 80. rocznicy zakończenia II wojny światowej. Sposobnością do konsolidacji współpracy obu państw byłby również ewentualny udział prezydenta USA w tych samych obchodach, połączony z oficjalnymi rozmowami trzech przywódców.

Intensyfikacja współpracy sił zbrojnych Rosji i Chin²⁸ oraz operacji hybrydowych wskazuje, że to sfera bezpieczeństwa (także w odniesieniu do wsparcia przez ChRL rosyjskiej gospodarki wojennej) w coraz większym stopniu staje się podstawą relacji obu państw, co odzwierciedlają dokumenty. Wymaga to od UE i NATO prowadzenia wobec ChRL polityki odstraszania jako państwa wspomagającego Rosję i umożliwiającego jej realizację planów ofensywnych nie tylko wobec Ukrainy, ale potencjalnie również państw Unii Europejskiej i NATO.

²⁸ P. Dzierżanowski, M. Przychodniak, *Gospodarcze wsparcie ChRL dla Rosji po inwazji na Ukrainę*, Raport PISM, styczeń 2025, www.pism.pl.

PISM STRATEGIC FILE

Najczęściej powtarzające się słowa w dokumencie z 2022 r.²⁹

Najczęściej powtarzające się słowa w dokumencie z 2023 r.

²⁹ „Chmury słowne” opracowane przez PISM, na podstawie materiału wytworzonego z użyciem darmowego narzędzia Free Word Cloud Generator dostępnego pod adresem www.freewordcloudgenerator.com.

PISM STRATEGIC FILE

Najczęściej powtarzające się słowa w dokumencie z 2024 r.

Najczęściej powtarzające się słowa w dokumencie z 2025 r.